

Helsinki *bilten*

HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI
Rige od Fere 20, Beograd;
tel. 011/3032-408; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.74 // JANUAR 2011.

“LOV” NA MLADIĆA

Preko „slučaja Mladić“ prelama se celokupna društvena stvarnost Srbije: njen odnos prema prošlosti, reformama (bezbednosnog sektora), pravdi i najzad, prema susedima. Navodna drama oko njegovog hapšenja je predstava u kojoj svi učestvuju. To što Ratko Mladić još nije uhapšen i ispućen Hagu jedan je od ključnih razloga zbog kojih Srbija toliko kaska u procesu priključenja EU. Njegovo hapšenje je bilo i ostaće

jedan od glavnih uslova za dobijanje kandidature. Slučaj Ratka Mladića se zato uvek aktualizuje u kontekstu saradnje Srbije sa Haškim tribunalom. Strategija te saradnje, kada je reč o Beogradu, je veoma osmišljena i dozirana i svodi se na to da se, s jedne strane, zadovolji međunarodna zajednica, a s druge, da se ne razotkrije odgovornost države Srbije za rat i ratne zločine, posebno u Bosni i Hercegovini.

Takav pristup se neminovno odražava i na kvalitet saradnje. Beograd je, na primer, uvek izručivao pojedince, poput Slobodana Miloševića, ili Radovana Karadžić, ali ne i dokumente koji bi bili relevantni za njihov proces. Kada je o Karadžiću reč, on je na neki način žrtvovan, jer ne predstavlja državu Srbiju. Cilj je da se odgovornost ne proširi na Beograd, već da ostane na Karadžiću, odnosno na Republici Srpskoj.

Slučaj Mladić ogoljava strategiju Beograda prema Haškom tribunalu koja je dosta uspešno sprovedena, pre svega u minimiziranju odgovornosti Beograda. Za Hrvatsku gotovo da i nije bilo prave optužnice, a kada je reč o Bosni odgovornost je prebačena na bosanske Srbe, uključujući i odgovornost za genocid nad Bošnjacima. U završnici, Beograd je uspeo da nametne zločine ostalih strana u sukobu kao glavnu temu i u drugi plan potisne suštinu brutalnog rata na teritoriji bivše Jugoslavije. Donekle mu je to uspelo i zbog centralnog geografskog položaja na Balkanu, zbog čega je EU u svojoj strategiji prema Zapadnom Balkanu relativizovala odnos prema događajima iz devedesetih.

Ratko Mladić je, sa jedne strane, simbol najstrašnijeg zločina, a s druge, veštine Beograda da dodatno diskredituje Haški sud kao instituciju čiji je zadatak, između ostalog, da uspostavi i moralne norme u regionu. Činjenica je da Haški tribunal do sada nije imao veći uticaj na kreiranje novih vrednosti u Srbiji. Miloševićovo suđenje je u srbijanskoj javnosti interpretirano kao farsa u kojoj je Milošević izlazio kao pobednik zbog čega je na kraju, kako ističu srpski mediji, i bio ubijen u Hagu. Suđenje Šešelju, uz pomoć iz Beograda dovedeno je do apsurdne tačke, dok se suđenje Karadžiću odvija bez veće medijske pažnje. Suđenje Momčilu Perišiću, Frenkiju Simatoviću i Jovici Stanišiću gotovo da uopšte nije zabeleženo u srbijanskim medijima. O tim suđenjima znaju samo oni koji pomažu i nekoliko

nezavisnih novinara i nevladinih organizacija. Ni svetski mediji nisu pokazali veći interes za rad Tribunala.

U jednom trenutku cirkulisala je i teza da Mladić nije živ, u čemu je porodica imala posebnu ulogu. Ona je preko porodičnog advokata tražila da se proglasi mrtvim, jer navodno već duže vreme nemaju nikakav kontakt sa njim. Međutim, prema rečima tužioca Vladimira Vukčevića, ne postoje bilo kakve indicije za takvu tvrdnju. On ističe da odluka o povećanju nagrade za informaciju koja bi dovela do lociranja i hapšenja Ratka Mladića i Gorana Hadžića (tokom 2010, nagrada za Mladića je sa milion povećana na 10 miliona dolara, a za Hadžića na pet miliona) pokazuje "koliko nam je stalo do poštovanja dostojanstva žrtava ratnih zločina i posvećenost sprečavanju nekažnjavanja krivičnih dela ratnih zločina".¹

General Ninoslav (?) Krstić je verovatno najbliži istini kad kaže da će Mladić biti hapšen slično kao i Karadžić, odnosno da se neće znati ko ga je uhapsio. Jer, transparentnost bi otvorila pitanje političke pozadine i čitave mreže koja ga je kri-la svih ovih godina. Mladić je, kako ističe, više problem reformi bezbednosnih struktura nego on lično. Ključni problem je nespremnost za te reforme, što omogućuje postojanje paralelnih centara moći. Krstić smatra da je "jedna grupa obaveštajno-bezbednosnih ljudi znala gde se krije Karadžić. Pošto je veliki deo dokaza koje je on imao uništen, tek onda je uhapšen". Krstić smatra da se "sličan scenario događa i sa Mladićem. Čini se sve da se eventualni dokazi o nekim ljudima koji su bili umešani u zločine sklone".² Reč je o, kako ističe, "pripadnicima ondašnjih delova domaćih i stranih obaveštajnih službi". To su pripadnici obaveštajnih službi. Da li su oni u vlasti danas, pitanje je. Do 2002. godine naša služba je tačno znala gde se on nalazi. Da li možete prtpostaviti da služba izgubi nekoga čoveka.

1 Danas, 29. oktobar 2010.

2 Pravda, 16. novembar 2010.

Ni Karadžića službe nisu nikada izgubile. Čeka se pogodna situacija u zemlji da bi Mladić bio uhapšen”.³

Takav odnos prema Haškom tribunalalu, za sada, ide na ruku Beogradu jer se, tako se čini, prošlost stavlja u drugi plan. Od ukupno 46 haških optuženika Srbija je do sada Tribunalu u Hagu prosledila 44. Ni u jednom slučaju javnost nije reagovala ili opstruirala hapšenje optuženika, osim nekolicine ljudi iz njihovog najbližeg okruženja. Njihova suđenja nisu imala veći uticaj na percepciju srbijanskog društva kada je reč o Tribunalu.

Glavni tužilac Serž Bramerc je najavio da će njegov naredni (junski) izveštaj o saradnji Srbije s Tribunalom biti negativan ukoliko saradnja ne bude unapređena. On sve manje ima razumevanja za odlaganje Mladićevog hapšenja. Svoje nezadovoljstvo je preneo i evropskim parlamentarcima, početkom 2011. godine. Bramerc je u razgovoru sa njima, prema nezvaničnim informacijama, izneo niz konkretnih primedbi na rad srpskih službi. Njegov naredni izveštaj imaće ključnu ulogu u dobijanju statusa kandidature za EU.

Slučaj Mladić, između ostalog, pokazuje i realan odnos snaga između različitih centara moći. Obaveštajna zajednica nije u celosti pod kontrolom države, ili je samo delimično. Sve dok je tako hapšenje Mladića će biti, pre svega, odraz tih odnosa, odnosno nemoći države da suštinski krene u reformu bezbednosnog sistema Srbije.

BRAMERC: MLADIĆ OSTAJE PROBLEM

Izveštaji Serža Bramerca ključni su za Srbiju i njene napore da što pre dobije kandidaturu za članstvo u EU. Bramerc je do tokom 2010, bio

izuzetno blagonaklon u svojim izveštajima, kako bi se Srbiji odobrio Sporazum o pridruživanju. Taj pristup podržavale su SAD, Velika Britanija i Nemačka. Glavni oponent bila je i ostala Holandija, koja je popustila pod američkim pritiskom da se srbijanskoj vladi i Borisu Tadiću omogući Sporazum o asocijaciji bez uslovljavanja hapšenjem Mladića i Hadžića. Novi pritisak na Holandiju je izvršen kada je Srbiji trebalo odobriti podnošenje kandidature.

Poseta Bramerca uoči odobravanja srpske kandidature i podnošenja izveštaja Savetu bezbednosti 6. decembra 2010. godine imala je nešto drugačiji ton. Naime, Bramerc je izjavio da saradnja sa Srbijom u poslednjih šest meseci posustaje i da problem ostaje hapšenje Mladića. Pri tome je istakao da nije na njemu „nego na političarima, da izaberu sredstvo pritiska. Do sada je to bilo uslovljavanje Srbije i to je delovalo, ali nije na meni da savetujem”.⁴ On je tada izjavio da je „glavna radna hipoteza” da se Ratko Mladić i Goran Hadžić kriju u Srbiji, iako operativne aktivnosti nisu skoncentrisane samo na Srbiju. On ističe: „Ako je Mladić do sada bio uspešan u skrivanju, sigurno za to postoje razlozi. On je profesionalac, zna kako da se krije i da preduzima kontramere. Jasno je da nije sam i da uživa podršku drugih lica i to je u središtu istrage”.⁵ Njegovo distanciranje u ovom slučaju, kako ističu neki izvori, vezano je za njegova očekivanja da pređe u Međunarodni krivični sud, pa želi da sačuva nivo profesionalnosti i nezavisnosti u procenjivanju Mladićevog slučaja.

Bramerc je indirektno izneo svoje nezadovoljstvo ponašanjem Beograda, jer su očekivanja nakon hapšenja Karadžića bila mnogo veća. On ističe da je „teško sumirati evoluciju saradnje i njen kvalitet u jednoj sintagmi kao što je puna saradnja. To je bio proces sa mnogo nedostataka u prošlosti i napredaka u novije vreme. Imamo dve oblasti, kao što je ukupna svakodnevna

3 isto

4 Večernje novosti, 6. oktobar 2010.

5 Press, 15. novembar 2010.

saradnja, i tu smo zadovoljni, ali i pitanje hapšenja. Posle hapšenja Karadžića bili smo veoma optimistični, ali nova hapšenja se nisu desila.“⁶ Bramerc je rekao da u potrazi za Mladićem ima još nerešenih pitanja, da je to "siva zona". Preciznije, da ništa nije crno-belo, da je pitanje izuzetno kompleksno, jer se Mladić veoma dobro krije.⁷

Beograd se poslednjih meseci, posebno uoči sednice Saveta bezbednosti trudio da verbalno zadovolji očekivanja Serža Bramerca. Tužilac Vladimir Vukčević je očekivao pozitivan izveštaj u Njujorku, jer, kako je izjavio, Tužilaštvo vrlo konkretno saraduje sa Haškim tribunalom na određenim predmetima ratnih zločina. Takođe, predstavnici Tužilaštva iz Haga prisustvuju sastancima akcionog tima, uz potpun uvid u svaki operativni korak. Zatim, prema Vukčevićevim rečima, Beograd poštuje i Bramercove preporuke, koje su se odnosile na to "da se povećaju resursi i multidisciplinarnost u potrazi za Mladićem".

MLADIĆEVI DNEVNICI

Mladićevi dnevnik koji su obeležili odnose Beograda sa Haškim tribunalom u 2010. godini bili su u funkciji stvaranja atmosfere o pozitivnom raspoloženju Beograda da isporuči Mladića. Zato su Mladićevi dnevnik i dobili toliko publicitet u srbijanskim medijima – ti dnevnik oko čijih se često irelevantnih sadržaja žestoko špekulisalo, ipak nešto otkrivaju: Srbija u suštini nije ni spremna ni sposobna da u skorije vreme isporuči Mladića Hagu. Indikativno je i to da Beograd nikad do sada nije objavljivao dokumente koje šalje u Hag. Kao što je poznato, čak je pravio dogovore sa Tužilaštvom o "zatamnivanju" određenih dokumenata (poput transkripata sa sednice Viskog saveta odbrane) u cilju "zaštite nacionalnih interesa".

6 Isto

7 Večernje novosti,

Velika prašina koja se digla oko Mladićevih dnevnika, i to još pre nego što su prihvaćeni kao dokazni materijal, inicirana je iz Beograda. Ovakvim političkim marketingom trebalo je pokazati kako Srbija saraduje sa Hagom, u čemu se uspelo - glavni tužilac Bramert podneo je pozitivan izveštaj o saradnji sa Srbijom Savetu bezbednosti.

Objavljeni delovi iz Mladićevog dnevnika teško da mogu biti relevantni za bilo koji slučaj, posebno ne za revizuju tužbe Bosne i Hercegovine protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde.

U vreme pada Srebrenice (juli, 1995), Mladić ne beleži ništa što inkriminiše njega lično, ili pak Srbiju. Obelodanjeni delovi se uglavnom odnose na želju Hrvata da dele Bosnu (o čemu je do sada bilo dosta materijala), o šest strateških ciljeva (o kojima Tužilaštvo ima dokazni materijal koji je korišćen u raznim slučajevima), o Karadžiću i Miloševiću i njihovoj ulozi u planiranju i izvršavanju zločina.

Deo koji se može smatrati delom koji najviše inkriminiše (iz juna 1995), s odnosi se na Jovicu Stanišića – šefa Državne bezbednosti i jednog od najbližih Miloševićevih saradnika - koji na jednom sastanku "obećava da će dovesti još ljudi iz Šida". Ti "ljudi iz Šida" su *Škorpioni* kojima je suđeno u Beogradu. U presudi nema ni naznake o njihovoj povezanosti sa MUP Srbije i tretiraju se kao grupa koja je vezana za Republiku Srpsku.

Najsporniji, u vezi sa Mladićevim dnevnicima je način na koji su nađeni. Zvanično je saopšteno da je oko 3500 stranica Mladićevih beležaka iz 18 radnih beležnica, vođenih između 1991, i 1996, zaplenjeno prilikom pretresa stana njegove supruge Bosiljke u Beogradu, krajem februara 2010. Neobično je da su posle tolikih pretraga Mladićeve kuće ti dnevnik i video materijal nađeni posle toliko vremena i brojnih

pretraga, baš u kući koja je navodno, pod stalnom prismotrom.

U farsu oko hapšenja Mladića učestvuje i Savet za saradnju sa Haškim tribunalom, koji stalno poručuje da će potraga za Mladićem biti nastavljena. Rasim Ljajić, predsednik Saveta, svojevremeno je izjavio da će dati ostavku na mesto koordinatora Akcionog tima za saradnju sa tribunalom u Hagu, ukoliko Mladić ne bude uhapšen i izručen do kraja 2009. godine (što je i učinio).⁸ I Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine, je svojevremeno davao slične izjave, poput one,

Odgovorani sam čovjek i ako Mladić i ostali ne budu u dogledno vrijeme u Hagu, svakako ću se povući sa mjesta koordinatora Akcionog tima.⁹

Mladićevi dnevni su dobro izrežiran slučaj, čemu su "podršku" dali i neki novinari i neke nevladine organizacije tvrdnjama da su dnevni autentični. Dobrica Ćosić, "tvorac mišljenja" na političkoj i intelektualnoj sceni Srbije, je izjavio da je "borba za istinu o prošlosti, borba za istinu u bosanskom ratu, otpor markalizaciji i srebrenizaciji bosanskog rata i saznanja istine o njemu koju su sakrile velike sile i ti islamski faktori. Mislim da je RS poslednja odbrana srpske istine, srpske demokratije i srpskog prava na opstanak".¹⁰ Ova izjava svakako odražava i odnos ovog kruga ljudi prema hapšenju Ratka Mladića koji se direktno povezuje sa genocidom u BiH.

EU PODRŠKA VLADI SRBIJE

Evropska komisija je pogurala slučaj Srbije kod članica EU, a Štefan File se založio za to da holandski parlamentarci podrže prosleđivanje srpske kandidature EK. Podvukao je, međutim, da će saradnja s Tribunalom biti uslov za pozitivno mišljenje o aplikaciji i da Srbija mora da ispuniti sve kriterijume pre otpočinjanja pregovora:

- 8 Blic, 24. septembar 2009.
9 Dnevni Avaz, 11. novembar 2007.
10 Večernje novosti, 2. septembar 2010.

"Naši ciljevi su jasni, EK je posvećena zahtevanju pune saradnje sa Hagom u cilju evropskih integracija Srbije, ali sada je potrebno iskombinovati uslovljavanje i smisao za politiku".¹¹ File smatra „da se time ohrabrila Srbija da načini preostale korake i završi saradnju sa tribunalom. Sada je 10 godina otkako je Srbija okrenula stranicu istorije. Svaka zemlja koja želi u EU ima jednake uslove koje mora da ispuni, ali i svaka ima svoj paket koji nosi". Podsetio je da je Beograd donošenjem zajedničke rezolucije u UN sa svih 27 država EU napravio važan iskorak.¹²

Savet ministara EU je jednoglasno odlučio da se srpska kandidatura za članstvo u EU prosledi Evropskoj komisiji i istovremeno doneo zaključak da je puna saradnja sa Tribunalom u Hagu osnovni uslov za članstvo u EU i da za svaki dalji korak Srbije u priključivanju EU mora biti prethodno doneta jednoglasna odluka ministara EU o tome da postoji puna saradnja sa Tribunalom.

Doris Pak, član Evropskog parlamenta, kao i obično, jasnija je u porukama Srbiji. Ona ističe da bi neuspeh u hapšenju i izručenju Ratka Mladića i Gorana Hadžića mogao u bliskoj budućnosti zamrznuti proces evropskih integracija Srbije, ali na određeno vreme. Ubeđena sam da Beograd i Evropska unija treba da počnu pregovore o evropskim integracijama Srbije. Ovaj proces, zajedno sa pretpristupnom pomoći (IPA) olakšaće Srbiji nastavak reformi.¹³

Britanski stručnjak Džonatan Ajal izjavio je da vodeće evropske zemlje sve više veruju u nužnost evrointegracija Srbije, a da pitanje pronalaska haškog begunca Ratka Mladića ne predstavlja prepreku kao pre nekoliko godina: "Nisam siguran da Mladić danas predstavlja tako značajan instrument u zaustavljanju Srbije na putu ka Evropi. Pre svega zbog činjenice da postoji sve snažnije uverenje u najvažnijim evropskim

- 11 Isto
12 Politika, 7. oktobar 2010.
13 Danas, 26. oktobar 2010.

prestonicama da je evropska integracija Srbije nužnost sama po sebi”.¹⁴

Ajal je istakao i da mnoge zapadne prestonice čvrsto veruju da su predsednik Boris Tadić i vlada u Beogradu potpuno rešeni da uhvate i isporuču optuženike za ratne zločine, a da su, s druge strane, i evropske zemlje uložile mnogo truda da normalizuju odnose sa Srbijom i pomognu joj da se integriše u evropski klub: “Zato ne verujem da u Evropi postoje ikakve sumnje da je sadašnja vlada umešana u skrivanje i pomaganje Mladiću i u tom smislu verujem da se može očekivati mnogo balansirani izveštaj (glavnog tužioca Haškog tribunala Serža) Bramerca”.¹⁵

Ajal je istakao da je prošlo vreme kada je Srbija predstavljala opasnost i pretnju po region i da je generalna politička linija kojom se zemlja sada, i u budućnosti kreće, jasna i predvidiva. On je ocenio da evropska integracija regiona predstavlja “najubedljiviju strategiju koja će voditi njegovom stabilizovanju” i “jedini način da se spreči da te zemlje ostanu permanentno krhke i ranjive”.¹⁶

REAKCIJE BEOGRADA

U kampanju za hapšenje Mladića se aktivno uključio i predsednik Tadić, koji tvrdi da hapšenje Ratka Mladića kao najvažniji državni prioritet postoji tek od 2008. godine, od dana kada je formirana aktuelna Vlada Republike Srbije: „Kao što je svima poznato, Mladić nije običan begunac, već vojnik sa ozbiljnim ratnim iskustvom. Prema našim informacijama, ljudi koji su ranije učestvovali u skrivanju Ratka Mladića su bivši i penzionisani oficiri čije je iskustvo u obaveštajnim i bezbednosnim strukturama takođe poprilično. I svi oni za koje se dokaže da su pomagali u skrivanju Mladića biće najstrože kažnjeni.

14 Tanjug, 21. novembar 2010.

15 Isto

16 Isto

Aktivnosti vezane za pronalaženje Mladića i otkrivanje mreže pomagača, koordinišemo sa našim evropskim partnerima. Zajedno sa njima pokušavamo da damo odgovor na tehnike skrivanja koje primenjuje Mladić.¹⁷

Tadić ističe da će se vlada posle uspešnog završetka saradnje sa Haškim tribunalom baviti političkom pozadinom uzroka zbog kojih on nije uhapšen svih ovih godina i ko je sve za to odgovoran. Istako je i to da sa žaljenjem može da konstatuje da tokom ovih 15 godina nije uvek postojala politička volja da se on uhapsi. Do 2000. godine nije se čak ni skrivao, a tek 2002. godine donet je Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom. Prethodne vlade, nažalost, ovom pitanju nisu pridavale potreban značaj.¹⁸

Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine, ističe da je hapšenje preostalih begunaca prioritet, ali ne zbog pritisaka, već zbog nas samih: “To je naš zadatak broj jedan, bez obzira na sve. Slažemo se sa Bramercem da je njihova mreža skrivanja izuzetno jaka, ali i zanimljiva”.¹⁹

Rasim Ljajić, šef Nacionalne kancelarije za saradnju sa Tribunalom, smatra da je svaka dalja politika pritisaka u suštini kontraproduktivna i da je ona, možda u jednom periodu imala smisla i logike, na samom početku saradnje, ili kada je bila u zastoju. Bramercovu konstataciju da su begunci u domašaju srpskih vlasti Ljajić komentariše na sledeći način: „Ne znam šta znači ta sintagma ‘u domašaju srpskih vlasti’. Da li to tužilac smatra da mi znamo gde su, ili da su u Srbiji, ali da mi ne znamo kako da ih uhapsimo”. On smatra da je Bramerc tom izjavom zašao na teren politike.²⁰

Rasim Ljajić dao je ostavku na funkciju koordinatora, zbog, kako je istako, “moralnih razloga”,

17 Blic, 20. oktobar 2010.

18 Isto

19 Blic, 7. oktobar 2010.

20 Isto

jer nije uhapšen Ratko Mladić.²¹ Takođe je naglasio da je “manje-više odnos javnosti poslednjih godina nepromenjen”, zatim da je “pogrešno licitiranje bilo kakvim datumom” kada je u pitanju hapšenje Mladića i dodao da je očekivao da će se “ogroman trud koji smo uložili isplatiti prošle godine”. Ocenio je da je “u Mladićevom slučaju potrebno i malo sreće”, kao i da je “Mladićev tim sada vrlo sužen i vrlo mali broj ljudi učestvuje u njegovom skrivanju i zna gde se on nalazi”. On kaže da je reč o ljudima “koji su tu iz uverenja i ideala, a ne zbog neke koristi. Imajući u vidu njegov psihološki profil, način dosadašnjeg skrivanja koji smo rekonstruisali, očito je da za njegovo skrivanje nisu potrebna velika finansijska sredstva. Veći novac bio je potreban ranije, kada je uza sebe imao 47 ljudi, ali sada je taj broj ljudi sveden na minimum”.²²

Odgovornost za nedostupnost Mladića i Hadžića vlada prebacuje na prethodnu vladu. Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine, potvrdio je da je Rade Bulatović kao direktor Bezbednosno-informativne agencije nudio tužilaštvu za ratne zločine pregovore o predaji Ratka Mladića 2006, odnosno pre formiranja Akcionog tima za okončanje saradnje sa Haškim tribunalom. Tužilaštvo je na ponudu Bulatovića odgovorilo pozitivno, ali su pregovori propali nakon što se Bulatović sreo sa Koštunicom.²³

Bulatović informacije o kretanju Mladića koje je dobijao iz Tužilaštva Haškog tribunala nije koristio kako bi se omogućilo hapšenje. U godišnjem izveštaju Haškog tribunala, koga je 2009. godine pred Generalnom skupštinom Ujedinjenih nacija u Njujorku predstavio predsednik suda Patrik Robinson, između ostalog navedeni su i delovi ocene Tužilaštva o saradnji sa Srbijom. U tom delu se saopštava da su Savet za nacionalnu bezbednost Srbije i Akcioni tim za potragu za beguncima sproveli složene i široke akcije potrage

za dvojicom optuženih. Ali i da “vladine službe trenutno detaljno analiziraju prikupljene informacije, uključujući i one koje su ranije bile dostupne, ali po kojima nije bilo postupano”.²⁴

Očigledno je da vladine službe zadužene za potragu i hapšenje Mladića tokom premijerskog mandata Vojislava Koštunice nisu postupale po informacijama iz Tribunala, o čemu je govorila u svojoj knjizi “Lov” i Karla del Ponte. Ona je u knjizi otkrila detalje razgovora s Vojislavom Koštunicom tokom posete Beogradu posle hapšenja Zdravka Tolimira 31. maja 2007. godine: „Koštunica mi je rekao da će za Srbiju biti teže da uhapsi Mladića nego što je za Hrvatsku bilo da uhapsi generala Antu Gotovinu jer ga srpske vlasti ne poznaju. Mladića ne poznajemo. Nikada ga nismo videli. On je iz Bosne. Ne zna se gde se nalazi”.²⁵ Koštunica je tada, kako navodi Del Ponteova, uveravao hašku delegaciju da će poslednja faza saradnje s Tribunalom, posle hapšenja bivšeg generala Tolimira, biti lakša.

Vukčević ističe da je mnogo toga izmenjeno otako Bulatović nije na mestu šefa BIA. Navodi da je u sastav Akcionog tima od odlaska Bulatovića uključen i šef predstavništva Haškog tribunala u Beogradu Dejan Mihov i jedan istražitelj iz Haga: „Oni od tada rade sa nama i svakodnevno su upoznati sa svim akcijama. Osim toga, Akcioni tim je u direktnoj vezi putem video linka sa Bra-mercom. Oni su svedoci velikog broja pretresa, akcija potrage za finansijerima, kao i provera da li su podaci dobijeni u vreme Radeta Bulatovića korišćeni na pravi način”.²⁶

21 Dnevni avaz, 14. novembar 2010.

22 Isto

23 Blic, 17. oktobar 2010.

24 Isto

25 Isto

26 Isto

SRPSKA NAPREDNA STRANKA I SARADNJA SA HAŠKIM TRIBUNALOM

U kampanju hapšenja Mladića uključio se i Tomislav Nikolić da bi se, s jedne strane, predstavio kao prihvatljiva opozicija, ali, sa druge, i da diskredituje vladu. Nikolić nije nikada ozbiljno promenio svoj stav o Haškom tribunalu i zajedno sa DSS spada u tzv. politicku pozadinu koja sprečava njegovo hapšenje. Jedan od visokih funkcionera njegove partije je general Božidar Delić koji je bio svedok odbrane u slučaju Milošević. Za njega postoje ozbiljne indicije da je i sam trebalo da bude u Hagu jer, između ostalog, postoje i video materijali koji pokazuju Delića kako na tenku ulazii u jedno albansko selo. Inače je bio glavokomandujući u Prištini za vreme NATO intervencije. Njegove dnevničke beleške su ušle kao dokazni materijal u slučaju Milošević. On kaže da „nikad ne bi izručio Mladića Haškom tribunalu, taman kad bi bio i ministar odbrane Srbije, jer je to politički sud u kom je svakom Srbinu što se tamo nađe nemoguće dokazati nevinost. A to što Nikolić kaže da

bi izručio generala Hagu njegova je lična stvar i mišljenje, na koje ima pravo”.²⁷

Nikolić sa cinizmom ističe da bi ispunjavao obaveze prema Haškom tribunalu da je na vlasti, ali dodaje: „A da li mogu da ga uhapsim, ne znam. I Tadić bi kao kolač posle ručka uhapsio Mladića, pa ga ne hapsi. Zato što možda nije tu”.²⁸ Nikolić koristi svaku priliku da kritikuje Vladu Srbije, pa tako ističe „da je više novca izdvojila za informacije o haškom beguncu Ratku Mladiću nego što je dala za pomoć Kraljevu koga je pogodio zemljotres prošle nedelje”.²⁹

Njegovi stavovi o Haškom tribunalu su poznati. U više navrata je poručivao da veruje „kako se Mladić i Karadžić ne smeju hapsiti” (jun 2005), kako, ako Mladić želi njegov savet, „mora da nastavi da se krije” (takode jun 2005), te da „više nikoga od Srba ne bi izručio u Hag” (april 2008). U decembru te iste 2008. godine Nikolić je „bio ponosan što su ga na CNN izjednačili s Mladićem”.

27 Vesti online, 27. novembar 2010.

28 Kurir, 11.novembar 2010.

29 Politika, 8.novembar 20010.

Zanimljivo je da je Srpska narodna stranka potpisala Sporazum o saradnji sa vladajućom ruskom partijom Jedinostvena Rusija. U sporazumu se ističe da će se "dve partije konsultovati i razmenjivati informacije o aktuelnoj situaciji u Rusiji i Srbiji, bilateralnim i međunarodnim odnosima, upoznaće jedna drugu sa svojim iskustvom u oblasti partijske organizacije, kontrolno-revizionog rada, obučavanja i pripreme kadrova."³⁰ Ističe se i "bliskost partija koja je zasnovana na njihovom zajedničkom shvatanju važnosti punopravne integracije ruskog i srpskog naroda u evropski kulturni, socijalni, pravni i ekonomski prostor"³¹. U tom kontekstu treba sagledavati i odnos Rusije prema Haškom tribunalu.

Prilikom prve posete Moskvi Serža Bramerca (Karla del Ponte nikada nije primljena zbog svog prethodnog angažmana protiv ruske mafije), Rusija je tražila raspuštanje tog suda.³² Živadin Jovanović, bivši ministar inostranih poslova SRJ, ističe da je Rusija i zvanično tražila da se zatvori Haški tribunal, jer polazi od toga da nije institucija pravde, već institucija politike, i to politike koja se zasniva na pritisku i ucenjivanju Srbije.³³

DSS i radikali ne odustaju od svojih tvrdih stavova. Miloš Aligrudić, potpredsednik DSS, ističe da je to „politički sud, a ne pravni. Još od vremena vlade Vojislava Koštunice mi saradjemo s tim sudom u meri u kojoj nas na to međunarodne norme obavezuju i na način na koji se ne narušava dostojanstvo optuženih“.³⁴ Srpska radikalna stranka je na mitingu podrške svom lideru Vojislavu Šešelju u Novom Sadu poručila da „Srbija nije Boris Tadić, Srbija je Ratko Mladić“.³⁵

30 Beta, 27. oktobar 2010.

31 Isto

32 Politika, 14. novembar 2010.

33 isto

34 Isto

35 Blic, 12. novembar 2010.

POVEĆANJE NAGRADE

Na predlog Akcionog tima Vlada Srbije je povišala iznos nagrade za informaciju koja bi dovela do hapšenja haških optuženika. Ta odluka treba da podstakne građane da, uglavnom iz „patriotskih razloga“, ukazuju na potencijalne tragove koji bi vodili do otkrivanja skrovišta Mladića. Povećanje nagrade sa milion na 10 miliona dolara očigledno je poruka svetu da je Srbija kao država spremna da stavi tačku na slučaj Mladić. Takođe, to je poruka i Mladićevim jatacima, koje bi veća suma eventualno ohrabrila da ga prijave i posebno, tužiocu Seržu Bramercu

Ovako visoka nagrada bi mogla da privuče i „lovce na glave“. Njih je već bilo u Srbiji, što je otkriveno posle nestanka Gorana Hadžića. Tužilaštvo haškog suda objavilo je tajno snimljene fotografije bivšeg predsednika tzv. Republike Srpske Krajine kako nesmetano napušta svoju porodičnu kuću u Novom Sadu. Tadašnji portparol Karle del Ponte Florans Artman potvrdila je da je Tužilaštvo angažovalo specijalce koji po Srbiji tragaju za optuženicima. Florans Artman je precizirala da je uglavnom reč o osobama iz zapadnoevropskih zemalja koje su specijalizovane za obaveštajni rad. Nestanak Hadžića je bio „ključni dokaz nesaradnje Srbije sa Hagom“, zbog toga što je utvrđeno da je neko iz državnih organa dojavio Hadžiću da će biti uhapšen. Posle detaljne istrage, utvrđeno je da je neko iz tadašnjeg Ministarstva inostranih poslova bio Hadžićeva „krtica“. Reč je o članu SPO.

BIA je uvela i posebnu telefonsku liniju sa brojem 9191, na koju svako može da prijavi informaciju. Pre toga, informacije o skrivanju i kretanju Ratka Mladića srpske vlasti su dobijale od Haškog tribunala koji je, pak, do tih podataka dolazio upravo preko angažovanih specijalaca. Tribunal je informacije dobijao i od pojedinaca iz Srbije, ali su bile netačne. Tribunal je takođe često optuživao srpske vlasti da informacije o skrivanju optuženika ne proverava, zbog čega

je tokom 2003. godine, tadašnji premijer Zoran Živković, prema sopstvenom priznanju, pozvao pripadnike američke Centralne obaveštajne agencije (CIA) da prisustvuju akcijama koje izvođe službe bezbednosti. Agenti CIA, kako je Živković izjavio za Politiku, u decembru 2005. godine, boravili su u Beogradu i nadzirali jednu od potraga policije za Radovanom Karadžićem koja je izvedena na Bežanijskoj kosi u Beogradu. Kasnije se ispostavilo da je dojava o skrivanju Karadžića bila lažna i da je prosleđena srpskim vlastima samo da bi se operativci CIA uverili da naša zemlja čini sve kako bi uhapsila optuženike.

“BLEKVOTERSI” JURE MLADIĆA!

Agenti najveće američke privatne bezbednosne kompanije „Xe”, poznatije kao „Blekvoter”, navodno su se uključile u poteru za Ratkom Mladićem nakon što je raspisana nagrada od deset miliona dolara. Bezbednosna kompanija „Blekvoter” osnovana je 1997. godine i sada je najveća od tri privatne kompanije sa kojima posluje američka vlada. Oko 90 odsto poslova „Blekvotersa” u vezi je sa uslugama vladama država širom sveta. „Blekvoter” je vodio operacije u Iraku za Stejt dipartment, a iračka vlada je kompaniji prošle godine oduzela dozvolu za rad, pošto su izveštaji zabeležili čak 14 incidenata u kojima su učestvovali njihovi vojnici. U tim incidentima poginulo je deset civila, a sedam je ranjeno. „Blekvoter” je još 2007. godine promenio ime u „Xe” kako bi se „ime kompanije distanciralo od angažmana u Iraku”.³⁶

Domaći stručnjaci za bezbednost ističu da uključivanje „Blekvotersa” u poteru za Mladićem od Srbije može lako da napravi Divlji zapad, što bi moglo ugrozi bezbednost građana. Boža Spasić, privatni detektiv i nekadašnji funkcioner Službe državne bezbednosti, kaže da će visoka nagrada privući i veći broj stranih „lovaca na glave”, a

prema njegovim informacijama jedan broj njih je već krenuo sa operacijama.³⁷

Vojni analitičar Veljko Kadrijević kaže da je ne-normalno dopustiti strancima da „vitlaju oružjem po našoj teritoriji i jure čoveka koji je, ipak, naš građanin”. Ističe da uvek postoji mogućnost da dođe do sukoba kada vam dođe neko sa oružjem. „Blekvotersi” su ozbiljna vojska koja je bila u Iraku, gde su imali problema zbog stradanja civila i korupcije, zbog čega su i promenili ime. Ova država ima dovoljno bezbednosnih službi i odbrambenih snaga koje su u stanju da reše problem koji predstavlja kao svoj prioritet. Ne vidim razlog za raspisivanje visoke nagrade. Da li to znači da do sada nije bilo rezultata samo zato što nagrada nije dignuta na deset miliona?³⁸ Marko Nicović, član Borda direktora međunarodne policije za narkotike, kaže da je: „Blekvoter” specijalna jedinica CIA, koja se vodi kao privatna, da bi u slučaju skandala američka vlada bila čista. Oni rade i privatno za druge vlade, ako se dobro plati. Njihovo angažovanje nije samo zbog nagrade naše vlade, sumnja se da su ih Saudijski platili da uhvate našeg „kapitalca”.³⁹

I Zoran Dragišić, profesor na Fakultetu za bezbednost, kaže da kod nas ne postoji pravni osnov za delovanje privatnih bezbednosnih kompanija: “To je posledica nepromišljene odluke da se raspiše nagrada od deset miliona kako bi se prikupili neki jeftini poeni, da bi se potcenila inteligencija Serža Bramerca. Amerikanci nude pet miliona dolara za glavu Mladića, ali je njihov pravni sistem potpuno drugačiji od našeg. ‘Blekvotersi’ nemaju u Srbiji pravni osnov po kome bi delovali. Ako se pojave, policija mora da ih uhapsi. Problem je što su oni velika američka firma i ne znam ko će to da im kaže. Mi imamo vlast koja beži od fudbalskih navijača, a kako bi se postavili prema ozbiljnoj američkoj firmi?”⁴⁰

36 Press, 31. oktobar 2010.

37 Isto

38 Isto

39 Isto

40 Isto

VOJSKA NE SAKRIVA RATKA MLADIĆA

Svetko Kovač, direktor Vojno-bezbednosne agencije (VBA) tvrdi da se ni Ratko Mladić ni Goran Hadžić ne kriju u objektima koji su pod kontrolom Ministarstva odbrane i Vojske, i niko od pripadnika Ministarstva i Vojske ni na koji način ne učestvuje u njihovom skrivanju. On ističe da je angažovanje pripadnika VBA kako bi se locirali i uhapsili haški begunci jedan od prioriteta ove agencije.

Kaže da je VBA prvenstveno proveravala da li se oni skrivaju u vojnim objektima i da li im pripadnici Vojske i Ministarstva odbrane pružaju podršku, na bilo koji način. Bilo je primera da se

Vojska optužuje za skrivanje haških optuženika. Mogu da kažem da je Mladić 1. jula 2002. napustio vojne objekte i od tada nemamo nijednu indiciju da je boravio u vojnim objektima ili stano-
vima pripadnika Vojske i Ministarstva.

Smatra da će odluka o povećanju nagrade za informaciju koja bi dovela do pronalaženja Mladića imati pozitivne efekte: "Ova odluka ima za cilj da pokaže da država čini sve što je u njenoj moći da dođe do ovog haškog optuženika. I moram da naglasim da tu ne postoje nikakve opstrukcije. Sve mere koje se preduzimaju u potrazi za haškim optuženicima su koordinirane, kao što i sve akcije koje se izvode, bez obzira kako to nekom izgleda, imaju svoj cilj i određene efekte".⁴¹

DOSADAŠNJE POTRAGE ZA MLADIĆEM

Specijalci policije su, po nalogu Tužilaštva za ratne zločine sprovodili akcije potrage za Ratkom Mladićem. Ministar policije Ivica Dačić kaže da je potraga za ljudima bliskim Ratku Mladiću deo uobičajenih aktivnosti u saradnji sa Haškim tribunalom. Povodom pretresa kafane "Bajka" u Aranđelovcu izjavio je da je "izvršen pretres na nekoliko lokacija, jedno lice je privedeno na razgovor, tako da ovo jesu uobičajene aktivnosti i nije reč ni o kakvim posebnim aktivnostima za koje neko može da pretpostavlja da su javljene na telefon koji je dat posle objavljivanja ove novčane nagrade".⁴²

Ljubodrag Stojadinović, komentator Politike, kaže da je „policija do sada uvek tražila Ratka Mladića tamo gde on nije”.⁴³ Zoran Dragišić je

ocenio da je zbog velike medijske prisutnosti sve ukazivalo da niko ozbiljno nije verovao da će u akciji u Aranđelovcu pronaći Ratka Mladića: "Posle ovih 10 miliona sada imamo i ovu akciju. Sve se svodi na to kakav će izveštaj Bramerc dati i mislim da je sve ovo više performans za medije nego što to zaista može dovesti do Mladića".⁴⁴

u vlasništvu braće Vujić, koji saraduju sa firmom „Impakt” Darka Mladića

- 2008. decembar: Policija pretresla porodičnu kuću Darka Mladića u ulici Blagoja Parovića 119, jurili Mladića i u aranđelovačkom naselju Kolonija
- 2009. februar: U Istočnom Sarajevu policija ušla u kuće Mladićeve sestre i snaje Milice Avram i Radinke Mladić
- 2009. maj: Eufor u Bijeljini pretresao stan bivšeg Mladićevog vojnog saradnika Rajka Banduke
- 2009. septembar: Srpska policija na širem području Novog Sada sprovela akciju traganja za Mladićem
- 2009. novembar: Pretreseni stanovi bliskih saradnika Ratka Mladića i Gorana Hadžića, oduzet značajan deo dokumentacije, kasete, diskova
- 2010. februar: U kući Ratka Mladića policija pronašla više od 100 rokovnika u kojima je vodio dnevnik, ako i stotine kasete na kojima je Mladić snimao telefonske razgovore
- 2010. april: Eufor traga za Mladićem u Han Pijesku

44 Isto

42 Press, 3. novembar 2010.

43 Dosadašnje potrage za Mladićem:

- 2007. maj: Vojna policija pretresla vojni objekat u Deligradskoj ulici u Beogradu
- 2007. oktobar: Pretresana kasarna u Beloj Crkvi
- 2008. novembar: Pretresene kuća i fabrika „Vujić Valjevo”

Policija vodi istragu i protiv bivšeg načelnika Vojne službe bezbednosti generala Ace Tomića zbog pomaganja u skrivanju haškog begunca Ratka Mladića. On je već više puta bio saslušan zbog tvrdnji da je lično čuvao Mladića. On tvrdi da nije skrivao generala Mladića i da u tome nikada nije učestvovao! Takođe poručuje: "A ako vlasti žele da im Ratka donesem na tacni, e to neće doživeti! Čak i da znam gde je, to im nikad ne bih rekao!"⁴⁵

Vojni analitičar Ljubodrag Stojadinović objašnjava da Mladić nije mogao da se skriva u vojnim objektima bez znanja načelnika Generalštaba i vojne bezbednosne službe: "Sigurno da ga je neko svih ovih godina krio, to je van svake sumnje. Krili su ga sve do kraja 2006. godine! Pitanje je samo da li je to bila Vojska ili neki njeni delovi koji su smatrali da on ne treba da bude uhapšen. Ja nemam konkretnih informacija ko ga je skrivao, ali definitivno, ako se krio u vojnim objektima, on tamo nije mogao da boravi bez znanja načelnika GŠ i šefa vojne službe. I upravo zbog toga mislim da je dobro da se sprovede istraga i vidi ko je to štitio Mladića."⁴⁶

45 Press, 11. novembar 2010.

46 Isto

Potruga za Mladićem otvorila je ponovo i pitanje ubistva dva vojnika u kasarni u Topčideru, za koje se verovalo da su videli Ratka Mladića u vojnom objektu 2003. godine. U periodu od 2004. do 2005. godine u kasarnama VS nastradalo je najmanje pet vojnika pod vrlo sumnjivim okolnostima, i uvek se njihova smrt dovodila u vezu sa Mladićem. Osim Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića, gardista ubijenih u Topčideru 5. oktobra 2004, u tom periodu su, pod još nerazjašnjenim okolnostima, u kasarni Sinskovac u Leskovcu nastradali vojnici Dragan Kostić (poginuo 27. avgust 2004) i Srđan Ivanović (poginuo 3. avgusta 2005), a u Kopnoj zoni bezbednosti (takođe oblast VP Leskovac) Radoman Žarković (poginuo 30. juna 2005), svi tokom služenja redovnog vojnog roka.

Jelena Milić, CEAS, je s pravom pokrenula pitanje ovih ubistava i naglasila potrebu da se vodi intenzivnija istraga o povezanosti sa Mladićem, posebno u vreme kada se sve više govori o Mladićevim jatcima i propustima u istragama.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nestrpljenje tužioca Serža Bramerca prema Srbiji raste, jer postoji veliki jaz između verbalnih proklamacija i onog šta se dešava u praksi. Srbija se ne drži preporuka Serža Bramerca, mada predstavnici Tužilaštva za ratne zločine stalno ističu suprotno. Ne ulaže se dovoljno napora, niti se angažuje dovoljno ljudi da se promptno reaguje na dobijene informacije o eventualnom skrovištu Ratka Mladića. Osim toga, sve mere koje su preduzete protiv jataka i drugih pomagača veoma su blage, ili uopšte ne postoje.

Ovako nedosledno ponašanje prema obavezama koje Srbija ima prema Haškom tribunalu i pogrešne političke procene koje se prave u vezi sa tim, mogu Srbiju ponovo zaustaviti na putu ka EU. To ide na ruku onima koji žele usporavanje procesa približavanja Srbije Evropskoj uniji.